

Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumları ve Algıladıkları Mesleki Etik İlkelerin Çeşitli Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi¹

Nilgün SAKAR², Birsal AYBEK³

Özet

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve algıladıkları mesleki etik ilkelerin çeşitli değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemektir. Betimsel araştırmanın evrenini 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde okuyan öğretmen adayları oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise random yoluyla seçilen 560 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", Özelçi (2012) tarafından geliştirilen "Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği" ve Manolova (2011) tarafından geliştirilen "Mesleki Etik İlkeler Ölçeği" olmak üzere üç farklı ölçme aracından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler ve Kruskal Wallis tekniği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve algıladıkları mesleki etik ilkelerin makalede belirtilen bazı değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler

Eleştirel düşünme, eleştirel düşünme tutumu, etik, mesleki etik, öğretmen adayları

Analysis of the Critical Thinking Attitudes and the Principles of Professional Ethics Perceived of Prospective Teachers in Terms of Certain Variables

Abstract

The main purpose of this research is to identify any difference in prospective teachers' critical thinking attitudes and their perceived professional ethical principles with regards to various variables. The descriptive research's population consists from students who are studying in the Cukurova University Faculty of Education at spring 2013-2014. In addition, the sample constitutes 560 prospective teachers who were randomly selected. During data collection process, three different assessment instruments including "Personal Information Form" developed by the researcher, "Critical Thinking Appraisal" which was developed by Özelçi (2012) and "Code of Professional Ethics Scale" developed by Manolova (2011). Descriptive statistics and Kruskal Wallis analysis were used with a view to analyzing the data. Based upon the research findings, it has been found that; prospective teachers' critical thinking attitudes and the perceived professional ethical principles of them have differentiated with regards to certain variables declared in the article.

Keywords

Critical thinking, attitude towards critical thinking, ethics, professional ethics, prospective teachers

¹ Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazarın danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Öğretmen, Çukurova Üniversitesi, Adana-Türkiye, e-posta: nilsakar89@gmail.com

³ Yrd. Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, Adana-Türkiye, e-posta: baybek@cu.edu.tr

Giriş

Bilginin değişmeye başlaması ile birlikte, hemen her alanda akıl almaz bir hızla değişme ve gelişmelerin yaşanması da kaçınılmaz olmuştur. Şüphesiz eğitim bu değişim ve gelişimlerden etkilenen alanların başında gelmektedir. Artık eğitimde bilgiyi alan bireyler yetiştirmek yerine bilgiyi düşünen, sorgulayan, oluşturan ve yapılandıran bireyler yetiştirmenin önemi günbegün artmıştır. Bu bireylerin yetiştirilmesinde de sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Çünkü bireyde davranış değişikliği yaratmayı amaçlayan çok önemli bir süreç olan eğitimin lokomotifidir (Aynal, Kumandaş ve Ersanlı, 2013). Ayrıca 21. yüzyılın öğretmeni;

- Yansıtıcı düşünce sistemine,
- Analiz ve eleştiri yapabilen bir düşünme yeteneğine,
- Araştırmacı ve yaratıcılığa,
- Etik standartlara,
- Kimlikli bir kişiliğe,
- Yeterli pedagojik bilgiye,
- Yeterli alan bilgisi ve alan öğretimi bilgisine sahip olmalıdır (Ergezen, 2000; Akt. Ay, 2004).

Yukarıda belirtilen özelliklerden bilhassa eleştirel düşünme yeteneğine ve etik standartlara sahip olma göze çarpan özelliklerdir. Çünkü bu iki özellik eğitim sistemi içinde kimi zaman ihmal edilmektedir.

Düşünme doğuştan sahip olduğumuz bir beceri iken bu beceriyi doğru ve etkili kullanabilme noktasında düşünmenin önemli bir boyutu olan eleştirel düşünme karşımıza çıkmaktadır. İyi yetişmiş bir eleştirel düşünür:

- Hayati önemi olan sorular ve problemler ortaya koyar, bunları açık ve net formüle eder;
- Soyut fikirleri etkili bir biçimde yorumlayabilmek için ilgili bilgileri toplar ve değerlendirir;
- İlgili kriter ve standartları test ederek sağlıklı sonuç ve çözümlere gider;
- Alternatif düşünce sistemlerine açık bir fikirle yaklaşarak bu sistemlerin içerdiği varsayımları, olası etkilerini ve sonuçlarını da dikkate alarak düşünür;
- Karmaşık sorunların çözümünde başkalarıyla etkili bir iletişim kurar (Paul ve Elder, 2001).

Etikte, belli tür eylemler ve uygulamalar arasındaki bağlantıları görmemize yardımcı olan, iyilik dürüstlük, adalet, erdem, suç gibi kavramlardan oluşan akılcı bir çerçeve kurarız ve bu çerçeveden yola çıkarak, toplumsal uzlaşma yoluyla, söze dökülmesi gerekmeyen genel iyi ve kötü davranış kuralları koyarız. Etik diğer toplumsal varlıklar ya da kişilerle ilişkili olarak bir benliğin ya da bir kişinin yapılandırılmasıyla ilgilidir (Haynes, 2002, s.21). İyi, kötü, doğru ve yanlış gibi kavramları inceleyen, değerler ve standartlar sistemi olarak tanımlayabileceğimiz etiğin özünde doğru ve yanlış ölçütleri yatmaktadır. Söz konusu bu doğru ve yanlış ölçütler Şüphesiz ki tüm mesleklere ilişkin uygulamalarda gündeme gelmektedir. Günümüzde diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de, meslek etiğine uygun davranışlar gösterilmesi büyük önem taşımaktadır (Pelit ve Güçer, 2006).

Öğretmenler meslek yaşamlarında birçok sorunla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu sorunların çözümünde de öğretmenlerin eleştirel düşünme tutumları ve algıladıkları mesleki etik ilkeleri onlara yol gösterici olmaktadır. Bu noktada mesleğe atılma yolunda olan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkelerin belirlenmesi önem arz etmektedir. Buradan hareketle bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkelerini belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları;
 - Sosyo ekonomik düzey
 - Anne ve baba eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?

2. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkeler;
 - Sosyo ekonomik düzey
 - Anne ve baba eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve mesleki etik algılarının öğretmen adaylarının sosyo-ekonomik düzeyleri, anne ve baba eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Eleştirel düşünme tutumu ve algıladıkları mesleki etik ilkeler bağımlı değişkenler; öğretmen adaylarının sosyo-ekonomik düzeyleri, anne ve baba eğitim durumları bağımsız değişkenlerdir. Bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesindeki bölümlerde okuyan öğretmen adayları ile Özelçi (2012) tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” ve Manolova (2011) tarafından geliştirilen “Mesleki Etik İlkeler Ölçeği” ile sınırlıdır.

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini 2013–2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde okuyan öğretmen adayları oluşturmuştur. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde okuyan bütün programlardan (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Resim Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği) random yoluyla seçilen 560 öğretmen adayı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada üç farklı ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlar araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, Özelçi tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” ve Manolova tarafından geliştirilen “Mesleki Etik İlkeler Ölçeği” dir.

Araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ’nda öğretmen adaylarının sosyo ekonomik düzeyleri, anne eğitim durumları ve baba eğitim durumları olmak üzere toplamda üç soru sorulmuştur. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarını belirleyebilmek için Özelçi tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin bilgi toplamaya isteklilik, öz düzenleme, çıkarımda bulunma, kanıta dayalı karar verme, neden aramaya açıklık olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek 19 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları .52 ile .70 arasında değişmektedir. Bu araştırma için bakıldığında Cronbach Alpha değerlerinin .51 ile .62 arasında değiştiği bulunmuştur. Manolova tarafından geliştirilen “Mesleki Etik İlkeler Ölçeği” öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri adı altında Türkçe ile Rusça dillerinde Topluma, Okula, Mesleğe, Meslektaşlara, Öğrencilere ve Velilere yönelik mesleki etik ilkeler olmak üzere toplam altı alt ölçekten oluşturulmuştur. Alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları .83 ile .95 arasında değişmektedir. Bu araştırma için bakıldığında Cronbach Alpha değerlerinin .83 ile .94 arasında değiştiği bulunmuştur.

İşlem

“Kişisel Bilgi Formu”, “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” ve “Mesleki Etik İlkeler Ölçeği” ölçme araçlarının öğrencilere dağıtılması ve toplanması araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel istatistiklerin yanı sıra öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve algıladıkları mesleki etik ilkelerin sosyo ekonomik düzey, anne ve baba eğitim düzeylerine ilişkin analizlerde ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Farkların hangi grupların

lehine olduğunu belirlemek için Mann-Whitney U-testi yapılmıştır. Tüm analizlerde .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır.

Bulgular

Araştırma amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular aşağıda açıklanmıştır.

Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı “Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları;

- Sosyo-ekonomik düzey
- Anne ve baba eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?” olarak ifade edilmiştir.

Eleştirel Düşünme Tutumları ve Sosyo Ekonomik Düzeye Yönelik Bulgular

Aşağıda öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının sosyo ekonomik düzeylerine göre dağılımları incelenmiştir. Çizelge 1’de öğretmen adaylarının sosyo ekonomik düzeylerine göre eleştirel düşünme tutumları ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Çizelge 1. Öğretmen Adaylarının Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre EDTÖ Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sosyo Ekonomik Düzey	N	\bar{X}	Ss
Düşük	51	76,21	7,79
Orta	486	73,85	8,11
Yüksek	23	75,91	7,32

NOT: EDTÖ’den alınabilecek maksimum puan: 95, minimum puan: 19’dur.

Çizelge 1’e göre eleştirel düşünme tutum ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları sosyo ekonomik düzeyi düşük olanlarda $\bar{X} = 76,21$, orta olanlarda $\bar{X} = 73,85$, yüksek olanlarda da $\bar{X} = 75,91$ ’dir. Aşağıda öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının sosyo ekonomik düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları, ölçeğin her bir alt boyutu ile birlikte Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2. Öğretmen Adaylarının EDTÖ Puanlarının Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

		Sosyo- Ekonomik Düzey	N	Sıra Ort.	sd	X^2	P	U
Eleştirel Tutum Ölç. (Top)	Düş.	1.Düşük	51	316.57	2	4.438	.109	Fark önemsiz
		2.Orta	486	274.89				
		3.Yüksek	23	319.13				
Neden Aramaya Açıklık		1.Düşük	51	324.80	2	6.616	.037*	1>2
		2.Orta	486	273.68				
		3.Yüksek	23	326.33				
Çıkarımda Bulunma		1.Düşük	51	327.52	2	7.161	.028*	1>2
		2.Orta	486	273.47				
		3.Yüksek	23	324.74				
Bilgi Toplamaya İsteklilik		1.Düşük	51	305.29	2	1.368	.505	Fark önemsiz
		2.Orta	486	277.77				
		3.Yüksek	23	283.13				

Çizelge 2'nin devamı...

Kanıtaya Dayalı Karar Verme	1.Düşük	51	296.09					
	2.Orta	486	276.34	2	3.346	.188	Fark önemsiz	
	3.Yüksek	23	333.91					
Öz Düzenleme	1.Düşük	51	285.95					
	2.Orta	486	281.12	2	.628	.731	Fark önemsiz	
	3.Yüksek	23	255.39					

Çizelge 2'de Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği toplam puanlarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde; öğretmen adaylarının sosyo ekonomik düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı [$X^2(sd=2, N=560)=4.438$] görülmektedir. Benzer biçimde Bilgi Toplamaya İsteklilik, Kanıtaya Dayalı Karar Verme ve Öz Düzenleme alt ölçeklerinden elde edilen puanların da sosyo ekonomik düzeye göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulgular arasındadır [BTİ: $X^2(sd=2, N=560)=1.368$], [KDKV: $X^2(sd=2, N=560)=3.346$], [ÖD: $X^2(sd=2, N=560)=.628$].

Analiz sonuçlarına göre Neden Aramaya Açıklık alt ölçeğinden elde edilen puanların öğretmen adaylarının sosyo ekonomik düzeylerine göre farklılaştığı görülmektedir [$X^2(sd=2, N=560)=6.616$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda, "Düşük" sosyo ekonomik düzeye sahip öğretmen adayları "Orta" sosyo ekonomik düzeye sahip olanlardan farklılaşmaktadır.

Benzer biçimde Çıkarımda Bulunma alt ölçeğinden elde edilen puanların da öğretmen adaylarının sosyo ekonomik düzeylerine göre farklılaştığı görülmektedir [$X^2(sd=2, N=560)=7.161$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda, "Düşük" sosyo ekonomik düzeye sahip öğretmen adaylarının "Orta" sosyo ekonomik düzeye sahip olanlardan farklılaştığı görülmüştür.

Eleştirel Düşünme Tutumu ve Anne Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular

Aşağıda öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının anne eğitim durumuna göre dağılımları incelenmiştir. Çizelge 3'te öğretmen adaylarının anne eğitim durumlarına göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Çizelge 3. Öğretmen Adaylarının Anne Eğitim Durumlarına Göre EDTÖ Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss
Okuryazar	60	74.63	8.73
Okuryazar değil	108	73.54	7.95
İlkokul	235	74.32	7.82
Ortaokul	54	74.18	8.26
Lise	77	74.36	8.80
Lisans	25	73.12	7.14

NOT: EDTÖ'den alınabilecek maksimum puan: 95, minimum puan: 19'dür.

Çizelge 3'e göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları anne eğitim durumu okuryazar olanlarda $\bar{X}=74.63$, okuryazar değil olanlarda $\bar{X}=73.54$, ilkokul mezunu olanlarda $\bar{X}=74.32$, ortaokul mezunu olanlarda $\bar{X}=74.18$, lise mezunu olanlarda $\bar{X}=74.36$, lisans mezunu olanlarda ise $\bar{X}=73.12$ 'dir. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının anne eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları, ölçeğin her bir alt boyutu ile birlikte Çizelge 4'te verilmiştir.

Çizelge 4. Öğretmen Adaylarının EDTÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumlarına Göre Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	<i>Bölüm</i>	<i>N</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	<i>X²</i>	<i>P</i>
<i>Eleştirel Düş. Tutum Ölç. (Top)</i>	Okuryazar	60	291.22	5	1.743	.883
	Okuryazar değil	108	265.70			
	İlkokul	235	281.54			
	Ortaokul	54	281.00			
	Lise	77	290.93			
	Lisans	25	264.56			
<i>Neden Aramaya Açıklık</i>	Okuryazar	60	295.63	5	3.403	.638
	Okuryazar değil	108	258.18			
	İlkokul	235	280.69			
	Ortaokul	54	276.82			
	Lise	77	292.34			
	Lisans	25	299.14			
<i>Çıkarımda Bulunma</i>	Okuryazar	60	269.93	5	4.732	.449
	Okuryazar değil	108	303.22			
	İlkokul	235	274.77			
	Ortaokul	54	262.51			
	Lise	77	272.60			
	Lisans	25	313.60			
<i>Bilgi Toplamaya İsteklilik</i>	Okuryazar	60	296.90	5	9.701	.084
	Okuryazar değil	108	273.64			
	İlkokul	235	280.22			
	Ortaokul	54	285.53			
	Lise	77	299.84			
	Lisans	25	191.76			
<i>Kanıtı Dayalı Karar Verme</i>	Okuryazar	60	296.00	5	7.856	.164
	Okuryazar değil	108	246.20			
	İlkokul	235	292.32			
	Ortaokul	54	281.96			
	Lise	77	267.44			
	Lisans	25	303.44			
<i>Öz Düzenleme</i>	Okuryazar	60	290.43	5	7.425	.191
	Okuryazar değil	108	292.03			
	İlkokul	235	271.99			
	Ortaokul	54	288.60			
	Lise	77	296.67			
	Lisans	25	208.34			

Çizelge 4'te analiz sonuçları öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığını göstermektedir. Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği toplam puanları ve alt ölçeklerden elde edilen puanlar anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Eleştirel Düşünme Tutumu ve Baba Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının baba eğitim durumuna göre dağılımları incelenmiştir. Çizelge 5'te öğretmen adaylarının baba eğitim durumlarına göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Çizelge 5. Öğretmen Adaylarının Baba Eğitim Durumlarına Göre EDTÖ Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss
<i>Okuryazar</i>	41	74.46	7.05
<i>Okuryazar değil</i>	15	69.53	6.32
<i>İlkokul</i>	196	75.20	7.71
<i>Ortaokul</i>	98	73.07	9.12
<i>Lise</i>	134	74.70	8.03
<i>Lisans</i>	71	72.39	8.09

NOT: EDTÖ'den alınabilecek maksimum puan: 95, minimum puan: 19'dur.

Çizelge 5'e göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları baba eğitim durumu okuryazar olanlarda $\bar{X} = 74.46$, okuryazar değil olanlarda $\bar{X} = 69.53$, ilkokul mezunu olanlarda $\bar{X} = 75.20$, ortaokul mezunu olanlarda $\bar{X} = 73.07$, lise mezunu olanlarda $\bar{X} = 74.70$, lisans mezunu olanlarda ise $\bar{X} = 72.39$ 'dir. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının baba eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları, ölçeğin her bir alt boyutu ile birlikte Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6. Öğretmen Adaylarının EDTÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumlarına Göre Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	P	U
Eleştirel Düş. Tutum Ölç. (Top)	1.Okuryazar	41	281.30	5	13.609	.018*	1>2
	2.Okuryazar değil	15	178.33				3>2
	3.İlkokul	196	294.09				5>2
	4.Ortaokul	98	263.81				3>6
	5.Lise	134	294.27				5>6
	6.Lisans	71	241.62				
Neden Aramaya Açıklık	1.Okuryazar	41	262.34	5	4.968	.420	Fark
	2.Okuryazar değil	15	214.07				önemsiz
	3.İlkokul	196	290.46				
	4.Ortaokul	98	267.08				
	5.Lise	134	273.46				
	6.Lisans	71	289.80				
Çıkarımda Bulunma	1.Okuryazar	41	278.63	5	9.118	.104	Fark
	2.Okuryazar değil	15	201.87				önemsiz
	3.İlkokul	196	288.08				
	4.Ortaokul	98	272.90				
	5.Lise	134	293.65				
	6.Lisans	71	243.38				
Bilgi Toplamaya İsteklilik	1.Okuryazar	41	314.05	5	13.560	.019*	1>2
	2.Okuryazar değil	15	216.77				1>6
	3.İlkokul	196	291.10				3>2
	4.Ortaokul	98	264.76				3>6
	5.Lise	134	289.74				5>6
	6.Lisans	71	230.06				

Çizelge 6'nın devamı...

Kanıtaya Dayalı Karar Verme	1.Okuryazar	41	277.34	5	11.813	.037*	1>2
	2.Okuryazar değil	15	162.40				3>2
	3.İlkokul	196	281.66				4>2
	4.Ortaokul	98	265.17				5>2
	5.Lise	134	301.11				6>2
	6.Lisans	71	266.80				
Öz Düzenleme	1.Okuryazar	41	297.74	5	9.014	.108	Fark önemsiz
	2.Okuryazar değil	15	284.63				
	3.İlkokul	196	290.92				
	4.Ortaokul	98	270.73				
	5.Lise	134	283.552				
	6.Lisans	71	29.08				

* p< .05

Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği toplam puanlarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde; öğretmen adaylarının baba eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur [$X^2(sd=5, N=560)= 13.609$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda, baba eğitim durumları “Okuryazar”, “İlkokul” ve “Lise” olanlar “Okuryazar değil” olanlardan, “İlkokul ve “Lise” olanlar “Lisans” olanlardan farklılaşmaktadır.

Benzer şekilde Bilgi Toplamaya İsteklilik alt ölçeğinden elde edilen puanların da baba eğitim durumlarına göre farklılaştığı bulunmuştur [BTİ: $X^2(sd=5, N=560)=13.560$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda, baba eğitim durumları “Okuryazar” ve “İlkokul” olanlar “Okuryazar değil” olanlardan; “Okuryazar”, “İlkokul” ve “Lise” olanlar “Lisans” olanlardan anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Kanıtaya Dayalı Karar Verme alt ölçeğinden elde edilen puanların da baba eğitim durumlarına göre farklılaştığı bulunmuştur [KDKV: $X^2(sd=5, N=560)=11.813$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda, baba eğitim durumları “Okuryazar”, “İlkokul”, “Ortaokul”, “Lise” ve “Lisans” olanlar “Okuryazar değil” olanlardan anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Neden Aramaya Açıklık, Çıkarımda Bulunma ve Öz Düzenleme alt ölçeklerinden elde edilen puanların ise baba eğitim durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı “Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkeler;

- Sosyo-ekonomik düzey
- Anne ve baba eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?” olarak ifade edilmiştir.

Algılanan Mesleki Etik İlkeler ve Sosyo Ekonomik Düzeye Yönelik Bulgular

Aşağıda öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin sosyo ekonomik düzeylerine göre dağılımları incelenmiştir. Çizelge 7’de öğretmen adaylarının sosyo ekonomik düzeylerine göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

**Çizelge 7. Öğretmen Adaylarının Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre MEİÖ Puanları
Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri**

<i>Sosyo Ekonomik Düzey</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>
<i>Düşük</i>	51	304.96	42.36
<i>Orta</i>	486	311.13	32.87
<i>Yüksek</i>	23	301.30	39.20

NOT: MEİÖ'den alınabilecek maksimum puan: 355, minimum puan: 71'dir.

Çizelge 7'ye göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları sosyo-ekonomik düzeyi düşük olanlarda \bar{X} =304.96, orta olanlarda \bar{X} =311.13, yüksek olanlarda da \bar{X} =301.30'dur. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin sosyo ekonomik düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları, ölçeğin her bir alt boyutu ile birlikte Çizelge 8'de verilmiştir.

**Çizelge 8. Öğretmen Adaylarının MEİÖ Puanlarının Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre
Kruskal Wallis H- Testi Sonuçları**

	<i>Sosyo-Ekonomik Düzey</i>	<i>N</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	χ^2	<i>P</i>	<i>U</i>
<i>Mesleki Etik İlkeler Ölç. (Top)</i>	1.Düşük	51	273.88	2	1.601	.449	Fark önemsiz
	2.Orta	486	283.08				
	3.Yüksek	23	240.70				
<i>Topluma yönelik</i>	1.Düşük	51	260.20	2	3.093	.219	Fark önemsiz
	2.Orta	486	284.81				
	3.Yüksek	23	234.39				
<i>Okula yönelik</i>	1.Düşük	51	258.28	2	9.895	.007*	2>3
	2.Orta	486	287.34				
	3.Yüksek	23	185.34				
<i>Mesleğe yönelik</i>	1.Düşük	51	278.78	2	.217	.897	Fark önemsiz
	2.Orta	486	281.39				
	3.Yüksek	23	265.59				
<i>Meslektaşlara yönelik</i>	1.Düşük	51	271.83	2	.260	.878	Fark önemsiz
	2.Orta	486	281.86				
	3.Yüksek	23	271.04				
<i>Öğrencilere yönelik</i>	1.Düşük	51	278.05	2	.088	.957	Fark önemsiz
	2.Orta	486	280.32				
	3.Yüksek	23	289.76				
<i>Velilere yönelik</i>	1.Düşük	51	271.51	2	2.230	.328	Fark önemsiz
	2.Orta	486	283.63				
	3.Yüksek	23	234.22				

* p< .05

Çizelge 8'de Mesleki Etik İlkeler Ölçeği toplam puanlarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde; öğretmen adaylarının sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı [χ^2 (sd=2, N=560)=1.601] görülmektedir. Benzer biçimde Topluma Yönelik, Mesleğe Yönelik, Meslektaşlara Yönelik, Öğrencilere Yönelik ve Velilere Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeklerinden elde edilen puanların da sosyo-ekonomik düzeye göre dağılımının anlamlı olmadığı bulgular arasındadır. Yalnızca Okula Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeğinden elde edilen puanın sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığına ulaşılmıştır [χ^2 (sd=2, N=560)=9.895]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda, "Orta" sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların "Yüksek" sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı olarak farklılaştığına ulaşılmıştır.

Algılanan Mesleki Etik İlkeler ve Anne Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular

Aşağıda öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin anne eğitim durumuna göre dağılımları incelenmiştir. Çizelge 9'da öğretmen adaylarının anne eğitim durumlarına göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Çizelge 9. Öğretmen Adaylarının Anne Eğitim Durumlarına Göre MEİÖ Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

<i>Anne Eğitim Durumu</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>
<i>Okuryazar</i>	60	304.86	41.03
<i>Okuryazar değil</i>	108	301.98	40.86
<i>İlkokul</i>	235	315.95	28.35
<i>Ortaokul</i>	54	312.70	27.99
<i>Lise</i>	77	308.97	30.61
<i>Lisans</i>	25	300.28	45.92

NOT: MEİÖ'den alınabilecek maksimum puan: 355, minimum puan: 71'dir.

Çizelge 9'a göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları anne eğitim durumu okuryazar olanlarda \bar{X} =304.86, okuryazar değil olanlarda \bar{X} =301.98, ilkokul mezunu olanlarda \bar{X} =315.95, ortaokul mezunu olanlarda \bar{X} =312.70, lise mezunu olanlarda \bar{X} =308.97, lisans mezunu olanlarda ise \bar{X} =300.28'dir. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin anne eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları, ölçeğin her bir alt boyutu ile birlikte Çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10. Öğretmen Adaylarının MEİÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumlarına Göre Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	<i>Anne Eğitim Durumu</i>	<i>N</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	χ^2	<i>P</i>
<i>Mesleki Etik İlkeler Ölç. (Top)</i>	Okuryazar	60	267.53	5	10.632	.059
	Okuryazar değil	108	250.09			
	İlkokul	235	304.29			
	Ortaokul	54	281.52			
	Lise	77	263.45			
	Lisans	25	258.52			
<i>Topluma yönelik</i>	Okuryazar	60	279.11	5	9.466	.092
	Okuryazar değil	108	247.40			
	İlkokul	235	299.69			
	Ortaokul	54	292.77			
	Lise	77	261.46			
	Lisans	25	267.46			
<i>Okula yönelik</i>	Okuryazar	60	284.97	5	11.037	.051
	Okuryazar değil	108	241.47			
	İlkokul	235	301.20			
	Ortaokul	54	270.14			
	Lise	77	268.92			
	Lisans	25	290.64			
<i>Mesleğe yönelik</i>	Okuryazar	60	278.23	5	8.874	.114
	Okuryazar değil	108	258.52			
	İlkokul	235	300.57			
	Ortaokul	54	287.44			
	Lise	77	251.28			
	Lisans	25	256.04			

Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumları ve Algıladıkları Mesleki Etik İlkelerin Çeşitli Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Çizelge 10'un devamı...

Meslektaşlara yönelik	Okuryazar	60	265.07	5	10.214	.069
	Okuryazar değil	108	256.07			
	İlkokul	235	301.90			
	Ortaokul	54	296.15			
	Lise	77	255.42			
	Lisans	25	254.22			
Öğrencilere yönelik	Okuryazar	60	263.04	5	8.527	.129
	Okuryazar değil	108	251.99			
	İlkokul	235	297.62			
	Ortaokul	54	294.97			
	Lise	77	280.32			
	Lisans	25	242.78			
Velilere yönelik	Okuryazar	60	258.31	5	4.409	.492
	Okuryazar değil	108	263.06			
	İlkokul	235	293.38			
	Ortaokul	54	275.51			
	Lise	77	288.36			
	Lisans	25	263.44			

Çizelge 10'a göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeği toplam puanlarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde; öğretmen adaylarının anne eğitim durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Benzer şekilde Topluma Yönelik, Okula Yönelik, Mesleğe Yönelik, Meslektaşlara Yönelik, Öğrencilere Yönelik, Velilere Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeklerinden elde edilen analiz sonuçları da anne eğitim durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Algılanan Mesleki Etik İlkeler ve Baba Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin baba eğitim durumuna göre dağılımları aşağıda incelenmiştir. Çizelge 11'de öğretmen adaylarının baba eğitim durumlarına göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Çizelge 11. Öğretmen Adaylarının Baba Eğitim Durumlarına Göre MEİÖ Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss
Okuryazar	60	299.97	43.34
Okuryazar değil	108	283.53	50.32
İlkokul	235	310.42	33.03
Ortaokul	54	315.29	31.00
Lise	77	316.45	27.97
Lisans	25	302.02	37.07

NOT: MEİÖ'den alınabilecek maksimum puan: 355, minimum puan: 71'dir.

Çizelge 11'e göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları baba eğitim durumu okuryazar olanlarda \bar{X} =299.97 okuryazar değil olanlarda \bar{X} =283.53, ilkokul mezunu olanlarda \bar{X} =310.42, ortaokul mezunu olanlarda \bar{X} =315.29, lise mezunu olanlarda \bar{X} =316.45, lisans mezunu olanlarda ise \bar{X} =302.02'dir. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin baba eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları, ölçeğin her bir alt boyutu ile birlikte Çizelge 12'de verilmiştir.

Çizelge 12. Öğretmen Adaylarının MEİÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumlarına Göre Kruskal Wallis H- Testi Sonuçları

	Baba Durumu	Eğitim	N	Sıra Ort.	sd	X ²	P	U
Mesleki Etik İlkeler Ölç. (Top)	1.Okuryazar		60	244.70	5	16.825	.005*	3>2 4>2 5>2 4>6 5>6
	2.Okuryazar değil		108	176.97				
	3.İlkokul		235	278.08				
	4.Ortaokul		54	302.84				
	5.Lise		77	301.23				
	6.Lisans		25	240.24				
Topluma yönelik	1.Okuryazar		60	248.73	5	13.870	.016*	4>1 3>2 4>2 5>2 6>2 4>6
	2.Okuryazar değil		108	177.73				
	3.İlkokul		235	272.77				
	4.Ortaokul		54	308.07				
	5.Lise		77	295.38				
	6.Lisans		25	256.23				
Okula yönelik	1.Okuryazar		60	251.55	5	6.807	.235	Fark önemsiz
	2.Okuryazar değil		108	229.90				
	3.İlkokul		235	273.09				
	4.Ortaokul		54	295.77				
	5.Lise		77	296.37				
	6.Lisans		25	257.80				
Mesleğe yönelik	1.Okuryazar		60	248.29	5	19.863	.001*	5>1 3>6 4>2 5>2 4>6 5>6
	2.Okuryazar değil		108	197.10				
	3.İlkokul		235	276.15				
	4.Ortaokul		54	306.36				
	5.Lise		77	305.66				
	6.Lisans		25	226.01				
Meslektaşlara yönelik	1.Okuryazar		60	244.41	5	17.624	.003*	4>1 3>2 4>2 5>2 4>6 5>6
	2.Okuryazar değil		108	176.27				
	3.İlkokul		235	275.35				
	4.Ortaokul		54	311.72				
	5.Lise		77	297.35				
	6.Lisans		25	243.12				
Öğrencilere yönelik	1.Okuryazar		60	240.68	5	20.251	.001*	5>1 3>2 4>2 5>2 4>6 5>6
	2.Okuryazar değil		108	163.60				
	3.İlkokul		235	276.46				
	4.Ortaokul		54	295.68				
	5.Lise		77	310.61				
	6.Lisans		25	242.00				
Velilere yönelik	1.Okuryazar		60	265.63	5	7.760	.170	Fark önemsiz
	2.Okuryazar değil		108	203.53				
	3.İlkokul		235	281.25				
	4.Ortaokul		54	288.05				
	5.Lise		77	293.88				
	6.Lisans		25	248.07				

* p< .05

Çizelge 12'ye göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeği toplam puanlarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde; öğretmen adaylarının baba eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur [$X^2(sd=5, N=560)= 16.825$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda baba eğitim durumları, "İlkokul", "Ortaokul" ve "Lise" olanların "Okuryazar değil" olanlardan; "Ortaokul" ve "Lise" olanların ise "Lisans" olanlardan farklılaştığına ulaşılmıştır.

Topluma Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeğinden elde edilen puanların dağılımının da baba eğitim durumlarına göre farklılaştığına ulaşılmıştır [Topluma yönelik: $X^2(sd=5, N=560)= 13.870$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda baba eğitim durumları "Ortaokul" olanların "Okuryazar" olanlardan; "İlkokul", "Ortaokul", "Lise" ve "Lisans" olanların "Okuryazar değil" olanlardan; "Ortaokul" olanların "Lisans" olanlardan farklılaştığına ulaşılmıştır.

Mesleğe Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeğinden elde edilen puanların dağılımının da baba eğitim durumlarına göre farklılaştığına ulaşılmıştır [Mesleğe yönelik: $X^2(sd=5, N=560)= 19.863$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda baba eğitim durumları, “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Okuryazar değil” olanlardan; “Lise” olanların “Okuryazar” olanlardan; “İlkokul”, “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Lisans” olanlardan farklılaştığına ulaşılmıştır.

Meslektaşlara Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeğinden elde edilen puanların dağılımının da baba eğitim durumlarına göre farklılaştığına ulaşılmıştır [Meslektaşlara yönelik: $X^2(sd=5, N=560)= 17.624$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U-testi sonucunda baba eğitim durumları, “Ortaokul” olanların “Okuryazar” olanlardan; “İlkokul”, “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Okuryazar değil” olanlardan; “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Lisans” olanlardan farklılaştığına ulaşılmıştır.

Öğrencilere Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeğinden elde edilen puanların dağılımının da baba eğitim durumlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur [$X^2(sd=5, N=560)= 20.251$]. Farkın kaynağını bulmak için uygulanan Mann-Whitney U-testi sonucunda baba eğitim durumları, “Lise” olanların “Okuryazar” olanlardan; “İlkokul”, “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Okuryazar değil” olanlardan; “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Lisans” olanlardan farklılaştığına ulaşılmıştır. Okula Yönelik ve Velilere Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeklerinden elde edilen puanların ise baba eğitim durumlarına göre dağılımının farklılaşmadığı görülmektedir.

Tartışma

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumunun ve algıladıkları mesleki etik ilkelerin bağımsız değişkenlere (sosyo ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu) göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının yordayıcısı olduğu düşünülen bağımsız değişkenlerden sosyo ekonomik düzeylerine göre, elde edilen toplam puan bağlamında anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde Bilgi Toplamaya İsteklilik, Kanıta Dayalı Karar Verme ve Öz Düzenleme alt ölçeklerinden elde edilen puanlar bağlamında da anlamlı farklılık göstermediğine ulaşılmıştır. Neden Aramaya Açıklık ve Çıkarımda Bulunma alt ölçeğinden elde edilen puan bağlamında “Düşük” sosyo ekonomik düzeyin “Orta” sosyo ekonomik düzeye göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bu durum düşük sosyo ekonomik düzeye sahip öğretmen adaylarının farklılıkları birer zenginlik olarak görmelerinden ve her şeyin görüldüğü gibi olmadığını düşünmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Özelçi (2012) çalışmasında benzer olarak öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının sosyo ekonomik düzeye göre farklılaştığını bulmuştur. Eleştirel düşünme tutum ölçeği toplam puanlarına göre sosyo ekonomik düzeyi “ortalamanın üzerinde” olanların en yüksek eleştirel düşünme tutumuna sahip olduğuna ulaşılmıştır. Yine Çıkarımda Bulunma, Bilgi Toplamaya İsteklilik ve Öz Düzenleme alt ölçeklerinden elde edilen puanlar bağlamında da sosyo ekonomik düzeyi “ortalamanın üzerinde” olanlar lehine anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Şen (2009) ise öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile gelir durumları arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini inceleyen Ekinci (2009) ve Kızıldağ (2011) da sosyo ekonomik düzeye göre farklılık bulamamıştır. Özdemir (2005), Savich (2009) ile Ersan ve Güney (2012) de eleştirel düşünme becerilerinin sosyo- ekonomik düzeye göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak Chau-Klu, Rudowicz, Graeme, Xiao Dong ve Kwan (2001) burjuva ailede yetişen öğrencilerin eleştirel düşünmeye daha yatkın olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın bir diğer bağımsız değişkeni olan anne eğitim durumuna göre öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu Şen (2009) ile Ekinci (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın bulguları ile desteklenmektedir. Özdemir (2005) ile Ersan ve Güney (2012) de eleştirel düşünme becerileri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Şenlik, Balkan ve Aycan (2011) da çalışmasında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyini annelerinin eğitim durumunun

etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Oysa bireylerin yetişmesinde oldukça önemli bir rolü olan annelerin eğitim durumunun artmasıyla birlikte yetiştirdiği bireylerin eleştirel düşünme tutumlarının da artması beklenmektedir.

Eleştirel düşünme tutumunu yordadığı düşünülen son değişken olan baba eğitim durumuna göre öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının, ölçekten elde edilen toplam puan bağlamında baba eğitim durumları “Okuryazar”, “İlkokul” ve “Lise” olanların “Okuryazar değil” olanlardan, “İlkokul ve “Lise” olanların “Lisans” olanlardan anlamlı olarak farklılaştığına ulaşılmıştır. Bilgi Toplamaya İsteklilik alt ölçeğinden elde edilen puan bağlamında baba eğitim durumları “Okuryazar” ve “İlkokul” olanların “Okuryazar değil” olanlardan; “Okuryazar”, “İlkokul” ve “Lise” olanların “Lisans” olanlardan anlamlı olarak farklılaştığına ulaşılmıştır. Kanıta Dayalı Karar Verme alt ölçeğinden elde edilen puan bağlamında baba eğitim durumları “Okuryazar”, “İlkokul”, “Ortaokul”, “Lise” ve “Lisans” olanların “Okuryazar değil” olanlardan anlamlı olarak farklılaştığına ulaşılmıştır. Bu analizden elde edilen çarpıcı bir sonuç baba eğitim durumu ortaokul, ortaokul ve lise olanların lisans olanlardan farklılaşmasıdır. En çarpıcı sonuç ise Bilgi Toplamaya İsteklilik alt ölçeğinden elde edilen puanlarda baba eğitim durumu okuryazar olanların lisans olanlara göre anlamlı olarak farklılaşmasıdır. Bu durum okuryazar babaların hayat şartlarını düşünerek daha fazla sorgulama eğiliminde olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Eleştirel düşünme tutumlarının Neden Aramaya Açıklık, Çıkarımda Bulunma ve Öz Düzenleme alt ölçeklerinden elde edilen puanlar bağlamında anlamlı olarak farklılık göstermediğine ulaşılmıştır. Kürüm (2002) de bu bulguya bezer şekilde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücünün babaları üniversite mezunu olanlar lehine anlamlı olarak farklılaştığını bulmuştur. Ancak Özdemir (2005), Şen (2009), Ekinci (2009) , Şenlik, Balkan ve Aycan (2011), Özelçi (2012) Ersan ve Güney (2012) eleştirel düşünme ile baba eğitim durumu arasında fark bulamamıştır.

Sosyo ekonomik düzeylerine göre, öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin Okula Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeği dışında anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Okula Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeğinden elde edilen puana bakıldığında “Orta” sosyo ekonomik düzeye sahip olanlar lehine anlamlı olarak farklılaştığına ulaşılmıştır. Bu durum öğretmen adaylarının çoğunluğunun orta sosyo ekonomik düzeye sahip olmasından kaynaklanıyor olabilir. Obuz (2009), öğretmen adaylarının sosyo ekonomik düzeyi “iyi” olan adayların daha etik davranışlar sergileme eğiliminde olduğunu saptamıştır. Toprakçı, Bozpolat ve Buldur (2010) ise öğretmen davranışlarının kamu meslek etik ilkelerine uygunluk düzeylerinin ekonomik durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını bulmuştur.

Anne eğitim durumu değişkenine göre, öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin ölçekten elde edilen toplam puan ve alt ölçeklerden elde edilen puanlar bağlamında anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bulguya benzer olarak Pelit ve Güçer (2006) de öğretmen adaylarının etik algılamalarının annenin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yine Kurnaz ve Gümüş (2010) da etik algı ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Ottekin Demirbolat ve Aslan (2014) da araştırmasında öğretmenlerin etik duyarlılık düzeyinin anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığını bulmuştur. Oysa anne eğitim düzeyi arttıkça yetiştirdiği bireylerin etik ilkeleri daha fazla benimsemeleri beklenmektedir. Bu bulguların aksine Dayanç (2007) anne eğitim düzeyi yükseldikçe öğretmen adaylarının mesleki etik puanlarının önemli derecede yükseldiği, eğitim düzeyleri birbirine yaklaştıkça da mesleki etik puanlarının birbirine yaklaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adaylarının baba eğitim durumlarına göre algıladıkları mesleki etik ilkelerin, ölçekten elde edilen toplam puan bağlamında baba eğitim durumları, “İlkokul”, “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Okuryazar değil” olanlardan; “Ortaokul” ve “Lise” olanların ise “Lisans” olanlardan anlamlı olarak farklılaştığına ulaşılmıştır. Toplumaya Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeğinde baba eğitim durumları “Ortaokul” olanların “Okuryazar” olanlardan; “İlkokul”, “Ortaokul”, “Lise” ve “Lisans” olanların “Okuryazar değil” olanlardan; “Ortaokul” olanların “Lisans” olanlardan anlamlı olarak farklılaştığına ulaşılmıştır. Mesleğe Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeğinde baba eğitim durumları “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Okuryazar değil” olanlardan; “Lise” olanların “Okuryazar” olanlardan; “İlkokul”, “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Lisans” olanlardan anlamlı

olarak farklılaştığına ulaşılmıştır. Meslektaşlara Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeğinde baba eğitim durumları “Ortaokul” olanların “Okuryazar” olanlardan; “İlkokul”, “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Okuryazar değil” olanlardan; “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Lisans” olanlardan farklılaştığına ulaşılmıştır. Öğrencilere Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeğinde baba eğitim durumları “Lise” olanların “Okuryazar” olanlardan; “İlkokul”, “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Okuryazar değil” olanlardan; “Ortaokul” ve “Lise” olanların “Lisans” olanlardan farklılaştığına ulaşılmıştır. Okula Yönelik ve Velilere Yönelik Mesleki Etik İlkeler alt ölçeklerinden elde edilen puanlar bağlamında anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen analiz sonuçlarında en çarpıcı olan baba eğitim durumu ilkokul, ortaokul ve lise olanların lisans olanlardan anlamlı olarak farklılaşmasıdır. Bu durum toplumda baba eğitim durumu ilkokul, ortaokul ve lise olan öğretmen adaylarının çoğunluğu oluşturmasından kaynaklanıyor olabilir. Benzer olarak Ottekin Demirebolat ve Aslan (2014) öğretmenlerin etik duyarlılıklarının baba eğitim durumlarına göre “farklı kişi ve gruplarla çalışma” boyutunda babaları ortaokul ve lise mezunu olanlar lehine anlamlı olarak farklılaştığını bulmuştur. Obuz (2009) ise öğretmen adaylarından babası lise mezunu olanların daha etik davranma eğiliminde olduklarını bulmuştur. Ter Bogt, Raaijmakers ve Van Wel (2005) çocukların ve ailelerinin eğitim durumunun iş etiğini etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar araştırmanın alt amaçları doğrultusunda aşağıda verilmiştir:

1. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları,
 - Sosyo ekonomik düzeye göre, elde edilen toplam puan bağlamında anlamlı olarak farklılaşmamakla beraber Neden Aramaya Açıklık ve Çıkarımda Bulunma alt ölçeklerinden elde edilen puan bağlamında “Düşük” sosyo ekonomik düzeyin “Orta” sosyo ekonomik düzeyden anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür.
 - Anne eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır.
 - Baba eğitim durumuna göre, yalnızca ölçekten elde edilen toplam puan ile Bilgi Toplamaya İsteklilik ve Kanıta Dayalı Karar Verme alt ölçeklerinden elde edilen puan bağlamında farklılaşmaktadır. Baba eğitim durumu “Okuryazar değil” olanların en düşük eleştirel düşünme tutumuna sahip olduğu görülmüştür.
2. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkeler,
 - Sosyo ekonomik düzeye göre, Okula yönelik mesleki etik ilkeler alt ölçeği dışında anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Okula yönelik mesleki etik ilkeler alt ölçeğinden elde edilen puana bakılığında “Orta” sosyo ekonomik düzeye sahip olanlar lehine anlamlı farklılaşmaktadır.
 - Anne eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır.
 - Baba eğitim durumuna göre, ölçekten elde edilen toplam puan ve Topluma yönelik, Mesleğe yönelik ve Meslektaşlara yönelik ve Öğrencilere yönelik mesleki etik ilkeler alt ölçeklerinden elde edilen puanlar bağlamında farklılaşmaktadır.

Öneriler

Öğretmen adaylarının öğrencilerinde olumlu eleştirel düşünme tutumu ve etik algı geliştirebilmeleri için öncelikle kendilerinin bu özelliklere sahip olması gerekir. Bu noktadan hareketle eğitim fakültelerinde eleştirel düşünme ve etik içerikli dersler yahut etkinliklere yer verilebilir. Yine ailelere de yaygın eğitim aracılığıyla eleştirel düşünme ve etik üzerine seminerler verilebilir. Ayrıca eleştirel düşünme ve etik üzerine nitel araştırmalar ya da hem nitel hem nicel araştırmalar yapılabilir.

Nilgün SAKAR, Birsal AYBEK

Kaynakça

- Ay, H. B. (2004). *Eğitim fakültelerinin ilköğretim matematik öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarının alan bilgisi ve mesleki etik açısından gözlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Aynal, Ş. Ö., Kumandaş, H., ve Ersanlı, K. (2013). Okul öncesi öğretmenlerine yönelik mesleki etik ilkeleri ölçeği geliştirme çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 429-442.
- Chau-Klu, C., Rudowicz, E., Graeme, L., Xiao Dong, Y. Ve Kwan, A. F. (2001). Critical thinking among university students: does family background matter?. *College Student Journal*, 35(4), 577.
- Dayanç, T. (2007). *Sınıf öğretmenliği aday öğretmenlerinin mesleki etik konusundaki görüşleri ve mesleki etik ikilemleri çözümü için biçimleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Ekinci, Ö. (2009). *Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ersan, C., ve Güney, T. (2012). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin bireysel değişkenler açısından incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(32), 143-156.
- Kızıldaş, Y. (2011). *Sınıf öğretmeni adaylarının ve sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Van ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Kurnaz, N., ve Gümüş, Y. (2010). Muhasebe bölümü öğrencilerinin muhasebe mesleği ile ilgili etik dışı davranışlara ilişkin algı analizi: Dumlupınar Üniversitesi uygulamalı bilimler yüksekokulu örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (46), 157-174.
- Kürüm, D. (2002). *Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Manolova, O. (2011). *Mesleki etik ilkelere ilişkin Türkiye ve Moldova'daki ilköğretim okulu Öğretmenlerinin Görüşleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Obuz, Ü. (2009). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ottekin-Demirbolat, A., ve Aslan, H. (2014). İlk ve ortaokul öğretmenlerinin etik duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Sinop ili örneği) [Özel Sayı]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 187-206.
- Özdemir, S. M. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 297-316.
- Özelçi, S. Y. (2012). *Eleştirel düşünme tutumunu etkileyen faktörler: sınıf öğretmeni adayları üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Paul, R., ve Elder, L. (2001). Minik eleştirel düşünme kılavuzu kavramlar ve araçlar. (V. Ataman, ve G. Sezer, Çev.), (2).
- Pelit, E., ve Güçer, E. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ve öğretmenleri etik dışı davranışlara yönelten faktörlere ilişkin algılamaları. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2).
- Savich, C. (2009). Improving critical thinking skills in history. *An Online Journal for Teacher Research*, 11(2).
- Şen, Ü. (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 1(2), 69-89.
- Şenlik, N. Z., Balkan, Ö., ve Aycan, Ş. (2011). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri: Muğla Üniversitesi Örneği. *Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 7(1), 67-76.
- Ter Bogt, T., Raaijmakers, Q., ve Van Wel, F. (2005). Socialization and development of the work ethic among adolescents and young adults. *Journal of Vocational Behaviour*, 66, 420-437.
- Toprakçı, E., Bozpolat, E., ve Buldur, S. (2010). Öğretmen davranışlarının kamu meslek etiği ilkelerine uygunluğu. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35-50.

EXTENDED ABSTRACT

Analysis of the Critical Thinking Attitudes and the Principles of Professional Ethics Perceived of Prospective Teachers in Terms of Certain Variables

Nilgün SAKAR, Birsal AYBEK

The main purpose of this research is to identify any difference in prospective teachers' critical thinking attitudes and their perceived professional ethical principles with regards to independent variables (socio-economical level and parental education level).

The descriptive research's population consists from students who are studying in the Cukurova University Faculty of Education at spring 2013 - 2014. In addition, the sample constitutes 560 prospective teachers who were randomly selected. During data collection process, three different assessment instruments including "Personal Information Form" developed by the researcher, "Critical Thinking Appraisal" which was developed by Özelçi (2012) and "Code of Professional Ethics Scale" developed by Manolova (2011).

This data have been analyzed by SPSS 17.0 statistical package software. Descriptive statistics and Kruskal Wallis analysis were used with a view to analyzing the data. Based upon the research findings:

1. Prospective teachers' critical thinking attitudes:

- Don't differentiate significantly with regards to the overall points by the socio-economical level but had found "Low" socio-economical level differentiates significantly from "Middle" with regards to subfactors of "Openness to finding reasons" and "Making inferences" and favoring the latter.
- Do not differentiate significantly with regards to mother's educational level.
- Do differentiate significantly with regards to the educational level of the father when the points from the survey are taken into account with the points taken from the sub surveys of "Willingness to gather data" and "Deciding with evidence". Those whose fathers have the educational level of "Not able to read or write" has the lowest attitude regarding critical thinking. The overall points created by the survey had shown that a significant difference was seen between those whose fathers have the "Primary School" and "High School" educational level and "Graduate" educational level favoring the latter.

2. The perceived professional ethical principles of the prospective teachers:

- Don't differentiate significantly with the exception of Professional Ethical Principles regarding School sub survey. When the data is analysed from this sub survey, there is a significant difference favoring "Middle" socio-economical level.
- Don't differentiate significantly with mother's educational level.
- Do differentiate significantly with the father's educational level with the context of overall survey and sub surveys of Professional Ethical Principles towards Society, Profession, Colleagues and Students. The data gathered by the overall survey and the sub surveys had shown a significant difference between those whose fathers have "Primary School", "Middle School" and "High School" and "Graduate" favoring the latter.